

EESTI KEELENÕUKOGU KOOSOLEKU PROTOKOLL

Integratsiooni Sihtasutus, Tallinn, Rävåla pst 5

21.10.2021, nr 3

Algus kell 11.00, lõpp kell 14.30

Juhatas keelenõukogu esimees Birute Klaas-Lang.

Protokollis Tiia Margus.

Osa võtsid: EKNi liikmed Birute Klaas-Lang, Toomas Kiho, Irene Käosaar, Helle Metslang, Karl Pajusalu, Kaja Sarapuu, Arvi Tavast, Ilmar Tomusk, Artjom Tepljuk, Anna Verschik, HTMi keelepoliitika osakonna juhataja Andero Adamson, HTMi üld- ja kutsehariduse keelepoliitika valdkonna juht Ingar Dubolazov, Tallinna Ülikooli professor Reili Argus

Puudusid: Martin Ehala, Mark Fišel, Karola Velberg, Kristi Vinter-Nemvalts

PÄEVAKORD:

1. Eestikeelse hariduse tegevuskava töörühma ettepanekud.
2. Keelekorraldus: töö ja tulevikuplaanid, kirjakeele norm.
3. Tõstatuv.

1. Eestikeelse hariduse tegevuskava töörühma ettepanekud.

Arutati eestikeelse hariduse tegevuskava töödokumenti.

Ingar Dubolazov: Eestikeelse hariduse tegevuskava tuleb novembri jooksul esitada valitsusele. Tegevuskava näitab, milliste sammudega liikuda eestikeelse hariduse suunas. Tegevuskava esitamisega debatt alles hakkab. Liikumise suunda näitavad kahe arengukava eelnõud, mis on Riigikogus menetluses ja peaks kohe valitsusse jõudma. Hariduse keelsuse osas oleme lähtunud tänasest seadusandlusest. Töörühm on kohtunud kolm korda. Oleme kohtunud 14 erineva huvigrupiga, kellelt oleme saanud sisendit. Ettepanekud on suures osas sellised, mis vastavad sellele, mida meilt oodatakse. Ministrile on mustandit tutvustatud. Täna on tegevuskavas kolm suurt peatükki: võrdsed võimalused, haridustöötajad, õppetöö ja koolikorraldus. Suurim väljakutse on andmete visualiseerimine, indikaatorid ja rahad.

Ilmar Tomusk: Minu esimene küsimus on dokumendi pealkirja kohta. Eestikeelne haridus on väga lai mõiste, aga dokumendi teravik on suunatud üleminekule. Oleks täpsem, kui ta oleks eesti õppekeelele ülemineku tegevuskava. Pealkirja suund on praegu sisuga võrreldes liiga lai. Tegevuskava eesmärkides on lause „Peamine lahendamist vajav kitsaskoht on hariduskeele küsimus kõigil haridustasemetel, sh muu emakeelega laste eraldi õpetamine põhihariduse tasemel”. Kui me muu emakeelega lapsi ei õpeta eraldi, kas see lahendab probleemi? Kas ja kus

me saame muu emakeelega lapsi õpetada koos eesti emakeelega lastega ja kus me ei saa? Linnad ja linnaosad on erinevad ja koolivõrk on erinev. Kui hakkame näiteks Narvas, Maardus või Lasnamäel õpetama koos eesti ja vene lapsi, ei anna see soovitud tulemust. See ei lahenda üldist probleemi. Üldine probleem on see, mis konkreetses koolis toimub ja kuidas eesti keele keskkond sinna tekib. Kui koolipidaja peab hakkama igal pool eestikeelseid ja muukeelseid lapsi koos õpetama, siis kuidas ta seda teeb.

Tegevuskavas on keelelisi ebatäpsusi, nt keeleoskus peaks olema ainsuses, seadusandlus tähendab seaduste andmise protsessi, selle asemel peaks olema seadused või õigusaktid jm. Oluline on koolipidaja plaan. Oleks tahtnud näha, millise õigusaktiga tuleb koolipidajale kohustus tegevuskava tegevusi ellu viia. Oleks vaja konkreetselt teada, mida tuleb teha. Näiteks eestikeelsele õppele üleminekul gümnaasiumis olid kirjas konkreetsed ained ja see, mis aastal mis aineid eesti keeles õpetama hakatakse. Seda eeskju peaksime järgima ka selles dokumendis. Kui me ei tea, mis aastal mis ainet eesti keeles õpetama hakatakse, siis ei oska planeerida ka õpetajate vajadust. Tuleb julgelt sisse kirjutada need seadusemuudatuste ettepanekud koos aastaarvudega. Peaksime plaanima seadusesse ülemineku alguseks 2022/23, ülemineku lõpp on vastavalt selle põhikoolitsükli lõpp.

Kavas on kirjas, et alushariduse seadust ja õppekava rakendame alates 2027, see on natuke kaugel, peaks tegelema kiiremini. Analüüsisin ka kehtivat koolieelse lasteasutuse riiklikku õppekava. Kui me teeksime kõiki neid tegevusi, mida koolieelse lasteasutuse seadus ning koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava praegu võimaldab (eesti keele õpe alates kolmandast eluaastast, täielik keelekümbel viiendast eluaastast, õpiväljundid), siis oleks kõik korras, v.a. see, et meil ei ole eestikeelseid õpetajaid. Tegevuskavasse oleks vaja rohkem konkreetsust ja täpseid tähtaegasid. Tuleb PGsis ja põhikooli riiklikus õppekavas seada konkreetsed eesmärgid ja koole nende saavutamisel toetada.

Irene Käosaar: Mis on eestikeelne haridus, pole täpselt selge, ja me ei tea, mida me saavutada tahame. Kuidas plaanida tegevusi, kui me ei tea, kuhu me jõuda tahame. Põhimure – ma ei näe selget plaani, kuidas eestikeelseid õpetajaid saadakse. Ma ei näe ka selget koolijuhtimist. On juttu kvaliteedisüsteemi loomisest. Kas see on koolijuhtimisega seotud? Minu teada on HTMis kvaliteedijuhtimise süsteem olemas. Seda süsteemi võiks uuendada. Meil on haridussüsteemis häid näiteid. Miks me ei kasuta ära olemasolevaid positiivseid asju, mis on haridussüsteemis olemas, lisades sinna uusi mooduleid? Ma ei näinud sihtrühmadena lapsevanemaid ja õpilasi.

Kaja Sarapuu: Nõustun, et konkreetsust on rohkem vaja. Ei saa loota sellele, et direktor ütleb. Lapsevanemad ja õpilased peaks olema tegevuskavas kirjas.

Ilmar Tomusk: Midagi juhtuma hakkab siis, kui seadusest tulenevad koolipidajale konkreetsed ülesanded. Kui ma oleks koolidirektor, tahaksin, et mulle tuleb ülesanne kooli arengukava ja õppekava välja töötada ning näha seal ette ülemineku protseduur koolis. See ei saa tulla mujalt kui seadusest. Järelevalve poolt tunneme puudust sellest, et võiksime kontrollida, mis koolis toimub. Me teame, milline on õpetajate eesti keele oskus, kuid me ei tea, mis toimub eesti keele tunnis ning mis eestikeelsete ainete tundides.

Andero Adamson: Keeleseaduse muutumise ettepanekutes teeme ka järelevalvet puudutava ettepaneku.

Birute Klaas-Lang: Puudub terviklahendus. Meil on eesmärk, et 2035 on eestikeelne õppetöö kõikjal. Meil on kolm suurt koolitüüpi, mis liiguvad sinna: venekeelne kool, eestikeelne kool, eesti-vene segakool. Mis on vene kooli väljakutse, mis on vene kooli probleem, koolijuhid, õpetajad. Mida teha eestikeelse kooliga, mitmekeelse hariduse pakkumine, mitmekeelse lapse toetamine. Eesti-vene segakool, mis sarnaneb eestikeelse kooliga. Lõpuks on toetavad tegevused. Aga miks on vaja metoodika- ja nõustamiskeskusi igale poole luua? Mõelda võiks nt Eesti Keele Majade tegevuste laiendamisele. Ülikoolid kui kompetentsikeskused, sealt edasi piirkondadesse, sealt edasi koolidesse. Praegu tahetakse luua paralleelsüsteemi.

Toomas Kiho: Nõus Ilmariga, et peamine kitsaskoht ei ole muu emakeelega laste eraldi õpetamine põhihariduse tasemel. Ootamatult on selgumas, et keele arengukava eesmärk, et „aastaks 2035 on mindud valdavalt üle eestikeelsele kooliharidusele, st õppetöö riigi ja kohalike omavalitsuste rahastatavates koolides ja lasteaedades toimub eesti keeles“, ei tähendagi seda, kuna tegevuskavas võetakse eesmärgiks PGSi muutmine vaid nii, et õppetöö alates 2035 toimuks 60% eesti keeles (mitte 100%), ning PRÕK-s nähakse ette üleminek eesti keelele ja eestikeelsetele ainetele vaid 40% 2028. a ja 60% 2035. a. Selle taga on ilmselt soov saada eelnõule Keskerakonna toetus. Kui raha on, siis pole tähtis mitte rõhutatult uussisserändajate toetamine 1000 eur/a, vaid kõigi nende toetamine, kes eesti keelt ei oska, sõltumata nende taustast. Leidub ka vahvaid kantseliidinaiteid: „Haridusametuste kvaliteedijuhtimise süsteemi väljatöötamine ja haridusametuste ühtlase kvaliteedi eesmärgil järelvalve/toetussüsteemi tõhustamine ... Lasteaedade metoodikakeskuste koordinaatorite ametikoha suurendamine...“ jm.

Ilmar Tomusk: Tuletaksin meelde eestikeelsele gümnaasiumile ülemineku protsessi. Aastaks 2000 pidi üle mindama eesti õppekeelele. 1997. a küsiti, mis on eesti õppekeel. Praegu on õppekeel see, milles õpe toimub 60% ulatuses. Seega kui 60% õppest on eesti keeles, siis õppekeel on eesti keel. Seda siis gümnaasiumi osas.

Irene Käosaar: Koolikultuuri küsimus ja juhtimine, sellele rõhuks selles tegevuskavas.

Karl Pajusalu: Tegevuskavas on põhifookus õpetajatele pööratud. Kavandama peaks ka konkreetseid tegevusi, mis peresid toetaksid.

Birute Klaas-Lang: Kui tegevuskava vastu võetakse, siis vene lapsevanemate surve eestikeelsele koolile kasvab. Tuleb kaardistada iga kool koos KOViga. 2022. a välja töötada kava, kuidas viie aasta jooksul jõuda 60%/40% eestikeelsele õppele. Igal õppeaastal tuleb eestikeelseid aineid juurde. Üleminekut takistab see, et eestikeelseid õpetajaid pole. Õpetajate ümberõppele ei ole mõtet suunata suuri summasid.

Ilmar Tomusk: Praeguste õpetajate hulgas on siiski ka neid, kes liiguvad eesti keele omandamisega edasi.

Anna Verschik: Teoreetiline teadlikkus keele õppimisest peaks olema olemas igal õpetajal. Tähtis on anda neile see teadmist pakett.

Irene Käosaar: Keeleliste eesmärkide seadmine. Keelelised eesmärgid peaksid olema ka bioloogia ja füüsika tundides. Ka koolijuht on eeskujuga oma keelemudeliga. Keelekümbluse puhul oli oluline, et igal õpetajal on keeleline tugi. Nõus, et teoreetiline teadmine on vajalik.

Ingar Dubolazov: Kui kirjutame seadusesse, et iga kool peab oma arengukavas läbi mõtlema keelevaldkonna, et kuidas liigutakse selle poole, et selles koolis saab kvaliteetset eestikeelset haridust, siis see võimaldab välja töötada ka järelevalve, siis on võimalik algselt järelevalve. Riigil ei ole täna hoobasid koolijuhhi töösse sekkumiseks. Meie järelevalve on praegu dokumendipõhine.

Birute Klaas-Lang: Kõikides koolides on eesmärgid suhteliselt samad, aga tugevates koolides on need tegevustega toetatud.

Artjom Tepljuk: Iga koolipidaja lähtub riigi suunistest. Sihtrühmade kaardistus – võiks olla sõnastatud, kes nad on, mis on nende õpiteed, vajadused, prognoos. Näiteks tagasispöördumised, uussissereändajad, keelekümbled.

Kaja Sarapuu: Ma ei panustaks nendele venekeelsetele õpetajatele, kes ei ole tänaseks eesti keelt ära õppinud. Tegevuskavast ei leidnud ma karjääripöörajat. Võtaks nemad ka siia programmi sisse.

Birute Klaas-Lang: Pehme maandumise tugiprotsess – osa õpetajaid läheb pensionile, osast võiks saada nt abiõpetajad.

Ilmar Tomusk: Igal aastal tuleb koolidesse uusi õpetajaid, kes ei oska eesti keelt.

Helle Metslang: Kust need umbkeelsed õpetajad tulevad? Motiveerida tuleks neid, kes ei ole oma erialasel õpetajatööl, aga on selleks õppinud. RITA programmi koolimudelid, neid pole tegevuskavas näha. KOVID võiks samuti toetada kohalikku kogukonda eestikeelsele õppele üleminekul, kujundada eesti keele ja kultuuri suhtes soodsa keskkonna.

Andero Adamson: Õpetajate koolitamist tuleb diferentseerida. On need, kes lahkuvad koolist, ja need, kes jäävad ja keda koolitatakse. Mul on ettepanek arutada haridustöötajate plaani ka keelenõukogus. Tahame ebavõrdsust haridussektoris vähendada.

Reili Argus: Vanematega tuleb ka tegeleda, aga lasteaed ja kool on ikka väga tähtis. Meie uuringust üks järeldus oli, et 200-st lapsest 180-l oli eesti keelega ainus kokkupuude lasteaiaas. Väga hea, et seiramise seaduslikust alusest räägitakse. Praegu ei lase koolid uurijaid sisse, kogu asjaajamine käib direktori kaudu jne.

Birute Klaas-Lang: On vaja realistlikke eesmärgi. Tuleb pakkuda nõrka pehme maandumise pakette, nt vene keele ja kultuuri emakeelena programm. See sobib ka lapsevanematele. Kui õpetaja hindab oma võimeid realistlikult, siis võib-olla ta valibki ise abiõpetaja töö. Narva Kolledži osa õppekava on praegu sisuliselt venekeelsed, aga peaksid olema kakskeelsed. Seal ei ole praegu eesti keele C1 nõuet. Põhikooli lõpetajatelt eeldame, et neil on eesti keel selge.

Toomas Kiho: Kas on mõtete õpetada vene koolide jaoks õpetajaid, nt Narva kolledži kodulehel magistriõppekava „Humanitaarained vene õppekeelega põhikoolis“, kui meil on plaanis üle minna eestikeelsele õppele?

Ilmar Tomusk: Tegelikult ei ole mõtet.

Artjom Tepljuk: Kui seame kõrgemad eesmärgid, et põhikoolilõpetaja sooritab eesti keele B2 tasemel ja gümnaasiumilõpetaja C1 tasemel, siis kas olemasolevad tegevused toetavad neid eesmäärke?

Andero Adamson: Ka B1 tase ei ole gümnaasiumis õppimiseks piisav.

Birute Klaas-Lang: Miks me ei saa võtta Läti mudelit eeskujuks? 1.-6. klassis on kakskeelne õpe, 7.-9. klassis on valdavalt lätikeelne õpe, gümnaasiumis on 100% lätikeelne õpe.

Andero Adamson: Mind huvitab selle ülemineku toetuspakett, sest ilma toetusteta ei juhtu midagi.

Ilmar Tomusk: Tähtis on lasteaed. Niipalju kui võimalik, peame neid olemasolevaid õpetajaid koolitama, kes ise tahavad õppida. Kohustused tuleb panna koolipidajale.

Birute Klaas-Lang: Ma ei leia tegevuskavast koolivõrgu korrastamist.

Ingar Dubolazov: Toetavad meetmed korrastamiseks tulevad ESFist. See on riigis tervikuna suur probleem. Koolivõrgu korrastamine aitab kindlasti kaasa. Piirkonnad, kes sellest kasu lõikavad, on Lõuna-Eesti ja Ida-Virumaa. Neil on eelised, et saada koolivõrgu korrastamiseks toetust. Meie huvi on see, kuidas on tagatud õpetajate täiendkoolitus.

Andero Adamson: Tegevuskava rakendamisel tulevad koolivõrgu muutused nagunii.

Birute Klaas-Lang: Õpetajate täiendkoolitus. Üllatavalt populaarne oli TÜ täiskasvanute koolitaja programm. Aga ülikooli ülesanne ei ole keeleline järeleaitamine.

Andero Adamson: Prognoosimatu on see, kui suur osa eesti keelt mitteoskavaid õpetajaid on valmis õppima.

Irene Käosaar: Muidugi peame koolitama õpetajaid, aga peame koolikultuuri teemat hästi tõsiselt võtma, sest muidu õpetajaks õppinud ei lähe kooli.

Toomas Kiho: Tegevuskava peaks viima selleni, et Eestis oleks valdav Eesti koolikultuur. Kohtla-Järve tüüpi koolisünnitisi oleks meil eeskujuks rohkem vaja.

Ilmar Tomusk: Võiksidki olla täistsükli riigikoolid.

Karl Pajusalu: Ida-Virumaa koolid on teistsugused, põhjuseks on ka marginaliseeritus. Koolikultuur on osa muust kultuurist.

Kaja Sarapuu: Õppekirjandus. Olemasolev õppekirjandus ei sobi keelekümblejale ja muukeelsele õppijale. Eriti keerulise sõnastusega on ajaloo ning loodusainete õpikud. Vaja on lihtsamas keeles õppekirjandust, aga see ei pea tähendama langust kvaliteedis. Õppekirjandus on mõnevõrra vananenud, ei ole praegusele õpilasele atraktiivne, vaja on kaasaegsust. Gümnaasiumi lõpueksam. Eesti keele teise keelena ja eesti keele emakeelena riigieksamid ei ole võrdse raskusastmega. Minu ettepanek on ühtlustada riigieksam. Eesti kooli lõpetajad tunnevad ennast kõrgkoolidesse astumisel halvemas seisus olevat.

Ingar Dubolazov: Järgmisest õppeaastast saavad kõik teha tasemete üleest eksamit.

Kaja Sarapuu: Miks ei või venekeelne laps teha sama eksamit?

Toomas Kiho: 2035 peab olema kõigile ühine lõpueksam.

Reili Argus: Olen nõus, et eestikeelsed õppematerjalid on halvas keeles. Kas me peame panustama õpikute tegemisse? Kuidas teha selline õpetaja, kes suudab ise õppematerjalid luua ja neid vajadusel õppijale kohandada?

Irene Käosaar: Mingid digitaalsed osad võiks olla, millest ta õppematerjali kokku saab panna.

Toomas Kiho: Õpikud tuleb välja anda digimaailmas. Mingi alusõpik peab õpetajal olema.

Ilmar Tomusk: Õpikute standard peab olema, muidu on haridus ebaühtlane.

Helle Metslang: Ainesõnastike ühendamine Sõnaveebiga. Kui Sõnaveeb nii suureks kasvab, tuleks sinna teha sihtrühmapõhised liidesed, nt õpetajatele jt.

Ilmar Tomusk: Poliitikutele tuleb anda sõnum, et kui seadusemuudatust ei tule, siis üleminekut eestikeelsele õppele ei tule.

OTSUSTATI: Esitati ettepanekuid eestikeelse hariduse tegevuskavale. Ühe konkreetse ettepanekuna leiti, et vaja on täistsükli riigikoole.

2. Keelekorraldus: töö ja tulevikuplaanid, kirjakeele norm.

Arvi Tavast: Eestikeelsele õppele üleminekul ja keelekorraldusel on üllatavalt palju kokkupuutepunkte. Keeletehnoloogia on keskne valdkond eesti keele arengus. Sellel alal on hästi, seal on palju raha võrreldes teiste eesti keele valdkondadega. Masintõlkele tuli ootamatult suur summa. Asjad on hästi, aga kogu aeg tuleb valvel olla, et me ei kukuks välja maailmas arvesse tulevate keelte hulgast. Keelekorraldus, millega tegelevad EKI ja mõned üksikud inimesed väljaspool seda. Keelekorralduse teooriat on vaja. Tuleb läbi mõelda, mis see on, millega me tegeleme. Seda sisendit on vaja, et me saaks kirjutada õpikuid. EKI on võtnud selle täitmiseks. Meie eesmärk on saada valmis keelekorralduse teoreetiline teos järgmisel aastal. Mida keelekorraldajad mõtlevad, kui nad ÕSi kasutavad ja mismoodi seda tajutakse? See on kommunikatsiooniprobleem. ÕS on vajalik, aga seda tõlgendatakse kohati vastupidiselt sellele, milleks ta on kirjutatud. Milliseid keelekihte õnnestub normida? Meie teeme vahet normingutel ja soovitustel. ÕSi kasutajad tajuvad kõike, mis ÕSis kirjas on, normingutena. Kuidas esitada Sõnaveebis asju nii, et nad oleks eri sihtrühmadele arusaadavad. Tagasiside on kahene – kas on liiga vähe infot või on liiga palju. Otsime võimalusi, kuidas esitada infot eri sihtrühmadele. Inimene saab ise valida, mida ta näha tahab. Keelenõuga tahame jõuda sinna, et kaotada piire keelenõu ja sõnastike vahel. Inimene tahab teada õiget vastust, ta ei ole huvitatud sellest, kust ta selle vastuse saab. Sõnaveebist võiks olla sujuv üleminek keelenõusse. Tahame kokku panna üldkeelenõu ja erialakeelenõu. Selleks ehitame terminivõrgustikku, et ligipääs terminitele oleks kiire. Riigiexamid. ÕS peaks jälle ilmuma 2025, aga kas ta ilmub paberil, see ei ole teada, sest pole teada, kas riigiexami on siis juba e-eksami. HARNO ei tea, mille toimub üleminek e-eksamitele. Keelenõukogu saaks küsida infot e-eksamite kohta. Sellest, kas ÕS ilmub paberil või mitte, sõltub ÕSi maht. Tuleb otsustada, mis sel juhul läheb paberil ÕSi. Keelehoole – keeletoimetajad, tõlkijad, emakeele ja eesti keele võõrkeelena õpetajad. Keeletoimetajatel on

kutseühing, on hea, et kutseksamid on ellu kutsutud. Teeme pidevalt koolitusi ja seminare, nt emakeeleõpetajatele, keeleteoimetajate liiduga, eurotõlkijatele. Emakeeleõpetuse juures tahaks rõhutada, et ka keeleteadus on teadus. Emakeele Seltsi keeleteoimkond tekitab uusi norminguid. Õpikuid oleks siiski vaja ka ümber teha, sest kui uued normingud ei ole õpikutes, siis tekib probleeme eksamite hindamisel. Eksam tuleks ümber teha, sest seal on paratamatu probleem, kuidas hinnata kirjandit. Eksamit tahetakse hinnata objektiivselt. See tekitab surve drillida reegleid, kuigi eesmärk on õpetada funktsionaalset lugemisoskust. Inglise sõnastik on plaanis teha, selle rahastus on kokku lepitud. Sõnaveebi tahame lisada veel paarkümmend keelt. Tahame selle kõigega tõsta eesti keele mainet.

Reili Argus: Üks valdkond, mida meil ei ole, on väikestele lastele mõeldud keeleõppematerjalid. Kui tahame rohkem kaasata lapsevanemaid, siis ainuke asi, mida lasteaiaõpetaja oskab soovitada, on eestikeelsed lasteraamatud. Hädasti on vaja vaimuka sisuga väikelastele mõeldud keelematerjale. Keelekorraldus. Teooriat on kahtlemata vaja, sellega puutume kokku õpetades. Keeletoimetamise õpikut kirjutades mõtlesime, mis on see teooria. Keelekorraldus ei ole doktorantidele uurimiseks hea teema, aga vaja seda oleks. Kommunikatsioon on oluline. Tavainimene ei tea sageli, mis on grammatika, õigekiri. Kas teha populaarteaduslikke videoid, et selgitada, kui palju rohkem on keel kui pelgalt õigekiri? Keeletoimetamisel tegelen tekstiräginaga. Inimest tuleb õpetada tegema lauset, millest on võimalik aru saada. Normimine ja ühendsõnastik, on hea kuulda, et kasutajaliidestele mõeldakse. Oleks väga vaja, et keeleõppija näeb ühte vaadet ja keeleteoimetaja kogu keele rikkust, et oleks eraldi variant nõudlikule keelekasutajale. Toimetajal paberil ÕSi vaja ei ole, kasutatakse ikka ainult elektroonilist. Soovitusi ootavad toimetajad väga ja pigem selliseid soovitusi, et nt seda tüüpi keelend oleks selles või teises tekstis kõige parem. Kui tuleb liiga palju aega kulutada, et leida näiteid, siis see ei ole mõistlik. ÕSi märgendamine on suur teema, see nõuaks tähelepanu ja läbimõtlemit, et mis ÕSis üldse on. Sõnavara sättimine võiks olla läbipaistev, kollektiivne. Seda protsessi peab kuvama keeleteoimetajale ja tavainimesele. Praeguses Sõnaveebis on asju, mille puhul toimetaja jääb hätta. Eksamiuueendamise protsess on äpardunud korraldamatuse tõttu. Eksam peab muutuma, see ei peegelda seda, mida me tahame noorelt inimeselt. Selleni ei jõuta vist kunagi, et eksam kontrolliks kõike. Keeletoimetajate kutseksami komisjoni teeb tihedat koostööd kutsekojaga. Keele mainekujundus hakkab pihta kõikidest eelnimetatud asjadest. Eesti keele raskusega ähvardamist on vähemaks jäänud. Emakeelepäeval on raadios etteütlus. Võib-olla võiks olla hoopis põnev viktoriin?

Ilmar Tomusk: Kirjakeele norm on ka mainekujunduse küsimus. Seadus ütleb, mis on kirjakeele norm. Keeleseadusest võime välja lugeda seda, et kui inimene on avalikul sildil kasutanud sõna, mida ei ole ÕSis, siis võib inimest karistada. Neid sõnu, mida ei ole ÕSis, aga kasutatakse, on palju. Sõnavaraliste normingute osa võiks keeleseadusest välja jätta ja piirduda soovitustega. Ka kirjakeele normi määrus tuleks üle vaadata, sest see ütleb, et ÕS peab igal juhul ka paberil ilmuma, kuna määruks on juhtnöörid, milline tekst tuleb kirjutada ÕSi tiitlipõrdele. Samuti on seal kirjas see, milline märges tuleb kirjutada võrguversioonile.

Arvi Tavast: See on järjekordne näide sellest, kuidas ÕSi valesti tõlgendatakse. Sõna puudumine ÕSist ei ole keelatus märk. ÕSis on 60000 sõna, mis on 1% eesti keele seni dokumenteeritud sõnadest. Kui 99% sõnadest oleks keelatud, oleks see ebarealistlik. Minu arust ei saa seda keeleseadusest välja lugeda, sest puudumine ei tähenda, et see on keelatud.

Karl Pajusalu: EKI siht teha elektroonilist süsteemi on õige. Paberraamatute funktsioon on täiesti muutunud. Koolidele saab teha ka õppematerjale, mis on mõeldud ühe kursuse jaoks. ÕSe võiks olla mitmesuguse mahuga, siis see üks ei oleks liiga suure sümboolse väärtusega.

Arvi Tavast: Lasteaia keeleõppe materjalid. EKI ei tegele keeleõppega. Lasteaiaiga oleme tegelenud niipalju, et oleme koostanud keeletasemete sõnaloendeid. Kas lapsel on vaja teise keele jaoks õppematerjale, kui ta on lasteaias?

Reili Argus: Muukeelse lapse õppimine lasteaias ei pea olema teistsugune. Aga tal oleks vaja midagi, millega ta saaks ise tegeleda, millega ta saaks tegeleda näiteks venekeelse pere keskel.

Arvi Tavast: Võime lisada taseme märgendid sõnaveebi vms. Aga selle tegevuse juhtimiseks meil kompetentsi ei ole. Peaks olema inimesi, kes teevad teadustööd üksikute teemadega. Nüüd on teadvustatud seda, et ÕS on inimese tehtud. Varem arvati, et anonüümne autor tegi ÕSi, seda usaldati rohkem. Muutuva keele päeval teeme töötoa, kus arutame, mis keel on, mida me korraldame. Selgus ja täpsus inimkeeles, kas see on võimalik. Keelekorralduse viimane terviklik teooria on aastast 1957. Keelekorralduse alal on kahesuguseid uurimisteesid, nn üksikküsimused ja retseptioon. Ühe minuti videoid püüame EKIs teha. Kuidas õpetada inimest tegema lauset? Sõnaraamatu tuge on vaja siis, kui toimetaja ise ei tea ja kahtleb, või kui tekib vaidlus kliendiga. Teksti moodustamist ei käsitle ÕS üldse, teksti selgemaks tegemisel ei saa ÕS toimetajat aidata. Allkeelte märgendamisega seotud probleem on meile teada. Märgendused on ebaselged. Riigiüksus määrab selle, mida koolides õpetama hakatakse.

Toomas Kiho: Keeletehnoloogia on otsustav eesti keele elujõu jaoks. ÕSi puhul on ükskõik, kus ta ilmub, peasi, et ta on olemas. Kuskil peab olema see, millele keelekasutajad saavad toetuda ja see peab olema eesti keele kasutajale alati olemas. Keelealane kommunikatsioon on olnud väga hea, ilmuvad keeleveerud Postimehes, teles on klipid jne. Etteütlus toob inimesi kaasa mõtlema. Põhiline oli mure sellest, et toimetajad ei saanud enam aru, mis on juhtunud Eesti keelekorraldusega, keelepoliitikaga. Kas keelekorralduse alused on muutunud? Kas nüüd enam ei soovitata, vaid ainult kirjeldatakse keelt? Normi ja soovitus vahekorrad. Igatsus on normide järele, et oleks ÕS, millele toetuda oma soovitude andmises. Probleem on selles, kui tuleb toetuda keele arendamises korpustele. Korpus peab olema esinduslik ka selles mõttes, et sel peaks olema sees eestikeelne ilukirjandus, ka klassikatõlked. Korralikus ilukirjanduses toimetatud tekstide keel võiks olla korpuses suurema kaaluga nõuannete andmisel. Pelgalt kasutuse järgi joondudes ei ole võimalik keelt toimetada ega harida, vrd „vabane tüükadest!“, „nodsu“ kirjutab „notsu“ asemel see, kes õigesti ei oska, seesuguste kirjavigade alusel ei saa kujundada haritud rahva keelt.

Arvi Tavast: Keeleteooria kohta arvamuse avaldamine eeldab seisukohti. Selleks peab olema seda valdkonda uuritud. See, et mitte millegagi ei ole teatud kirjutamise viis põhjendatud, pole õige olukord. Peaksime kokku leppima ka sõna definitsiooni. Sõnaveeb on avaldamise keskkond, ÕS on teos. ÕSis saame edasi anda sõnavarataseme nähtusi. Keeletoimetajatega lahendame kommunikatsiooniprobleemi. Keelekorralduse alused on muutunud aastast 1960. ÕS ei ole juba 50 aastat kohustuslik, vaid on soovituslik.

OTSUSTATI: Info võeti teadmiseks.

3. Tõstatuv.

Andero Adamson: Haridus- ja teadusminister on eesti keele arengukava allkirjastanud. Oleme alustanud keeletehnoloogia riikliku tegevuskava koostamisega. Töö käib ka kõrghariduse keelsuse ja eesti teaduskeele arengu dokumendiga. Tahame mõlemat arutada keelenõukoguga. Mõlema teema kohta tuleks enne alusmaterjalid.

Karl Pajusalu: Arutada tuleks eesti keele uurimise seisu, uusi sihtprogramme, tegevussuundi.

Birute Klaas-Lang: Ülikoolis märkame praegu, et kõik on väga digi, aga muu oluline jääb kõrvale.

Ilmar Tomusk: Küsin keelenõukogu arvamust Keelametisse tulnud kaebusele vastamiseks. Keeleametisse on esitatud kaebus riigiasutuste telefonide automaatvastuste keelsuse kohta. Kui lisaks eestikeelsele teatele esitatakse see ka vene ja inglise keeles, siis see on kaebuse esitaja arvates tema põhiõiguste rikkumine. Kas me peame seda keelenõukogus arutama, kas me peame arutamiseks moodustama komisjoni? Kaebuse esitaja arvates võiks telefoni automaatvastuste teema olla kirjas keelepoliitika alusdokumendis.

Keelenõukogu liikmete arvates ei ole seda teemat vaja keelenõukogus arutada.

Toomas Kiho: Järgmisel koosolekul võiks arutada ka Eesti-Soome keelesilda.

OTSUSTATI: Keelenõukogu ei pidanud vajalikuks telefoni automaatvastuste keelsust arutlusele võtta.

Birute Klaas-Lang
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)

Tiia Margus
protokollija

(allkirjastatud digitaalselt)